

Domeinoverstijgende samenwerking
opnieuw uitgevonden in Nuenen

Zorgzame buurten als nieuwe norm

Aan het begin van een nieuw jaar gaan we aan de slag met de beste voornemens. Vaker en intensiever samenwerken is daar een goed voorbeeld van. In Nuenen gebeurt dit al langere tijd. Daar werken Archipel Thuis, Wooninc., Woonzorg Nederland, LEVgroep, Stichting Buurthuis Gastvrij, de gemeente én inwoners samen aan zorgzame buurten. Niet als experiment of project met einddatum, maar als structurele beweging in de gemeenschap. De partners willen ook in 2026 sociale cohesie versterken, kwetsbaarheid vroeg signaleren en professionele zorg zoveel mogelijk voorkomen of uitstellen.

Saskia Kluin (kwartiermaker bij Archipel)

*Bewoners van Archipel
zijn ook wijkbewoners.
We kunnen niet alleen
zorgen, maar moeten
ook onderdeel
zijn van de
leefgemeenschap*

De druk op het systeem komt samen in de wijk

De aanleiding voor een domeinoverstijgende samenwerking in Nuenen is urgent, daar zijn alle organisaties het wel over eens. Want ouderen wonen langer thuis, zorgvragen worden complexer en de druk op professionals blijft toenemen. Daar komt bij dat Nuenen een uitzonderlijk laag aandeel sociale huurwoningen heeft: slechts 16 procent van de totale woningvoorraad. En dat leidt tot onvoldoende doorstroom en tot een toenemende concentratie van kwetsbare bewoners. “Je ziet achter de voordeur situaties waar een corporatie geen antwoord op heeft,” zegt Esther van Happen, beleidsadviseur bij Wooninc. (voorheen Helpt Elkander). “Dan heb je zorg, welzijn én de gemeente nodig. Er is geen enkele partij die dit alleen kan.”

Ook voor welzijnspartij LEVgroep zijn de ontwikkelingen herkenbaar. Nathalie Ansems, coördinator Zorgzame Buurten: “De samenleving vraagt om collectieve veerkracht, maar veel mensen leven binnen hun eigen schutting. Het is een gevolg van hoe onze maatschappij de afgelopen decennia is ingericht. De opgaven van nu kun je niet meer individueel tackelen.” Voor Archipel betekent dit dat ouderenzorg steeds nadrukkelijker buiten de muren van het verpleeghuis plaatsvindt. Saskia Kluin, kwartiermaker Wijken & Buurten: “Bewoners van Archipel zijn ook wijkbewoners. We kunnen niet alleen zorgen, maar moeten ook onderdeel zijn van de leefgemeenschap. Dat vraagt van ons een andere rol: verbinden, signaleren en samenwerken.”

Kleine initiatieven, groot effect

De partners organiseren en ondersteunen sinds 2024 verschillende lokale initiatieven die ontmoeting stimuleren. Buurtpicknicks bij Archipel-zorglocatie Akkers, Burendag-activiteiten, sociale buurtwandelingen en kleine ontmoetingsmomenten brengen buurtbewoners, ouderen en nieuwe groepen sindsdien bij elkaar. Het effect is verrassend groot. Na een bingo op Burendag namen vier bewoners het initiatief om hem voortaan maandelijks zelf te organiseren. “Dat is precies de bedoeling,” zegt Ansems. “Wij geven het eerste zetje, maar de kracht moet uit de buurt komen.”

Ook de verbinding tussen Akkers en de wijk is gegroeid. Waar veel mensen een verpleeghuis nog als ‘gesloten’ ervaren, blijken de drempels snel te zakken zodra er gezamenlijke activiteiten plaatsvinden. Kluin: “Een verpleeghuis voelt voor buitenstaanders soms beladen. Maar zodra kinderen tafelfrietjes eten met bewoners, zie je iets kantelen. Het is heel simpel en het werkt.”

De ongemakkelijke kant van samenwerken

Achter deze zichtbare initiatieven gaat een veel complexere samenwerking schuil. Verschillende domeinen, verschillende financieringsstromen, verschillende talen. Dat maakt het

gesprek tussen organisaties soms stroef. In Nuenen werd dat glashelder tijdens de werkgroep Preventie. Partners dachten het over hetzelfde onderwerp te hebben, totdat bleek dat ‘preventie’ voor de één medische hulpmiddelen betekent, en voor de ander juist ontmoeting en sociaal netwerk. Kluin: “Dat soort misverstanden zijn funest als je ze te laat ontdekt. Je kunt maandenlang energie verliezen zonder dat je het doorhebt.”

Het **Doe het samen**-spinnenweb (een opbrengst uit de Co/lab van Dutch Design Foundation, Branchevereniging Actiz en Archipel, CuraMare en Coloriet), biedt daar een oplossing voor. De tool helpt om verwachtingen, belangen en definities visueel te maken. In Nuenen wordt het inmiddels structureel gebruikt, zowel in de kerngroep met alle partners als in de werkgroepen per wijk of thema. “Het web dwingt je om expliciet te zijn,” zegt Kluin. “Wie zit hier waarom aan tafel? Wat verwacht je van elkaar? Waar heb je elkaar écht nodig? Dat klinkt eenvoudig, maar in een domeinoverstijgende samenwerking is het goud waard.”

Lees meer over de tool Doe het samen >

Van intentie naar structuur

De samenwerkingspartners in Nuenen tekenen niet alleen voor de intentie om samen te werken; ze bouwen aan een stevig fundament. In twee jaar tijd wordt toegewerkt naar een formele samenwerkingsovereenkomst waarin verantwoordelijkheden, rollen en werkwijzen concreet worden vastgelegd.

Tegelijkertijd wordt er gewerkt aan zichtbare bouwstenen voor de toekomst, zoals bij het Nuenense wooncomplex Jo van Dijkhof. De oude flats maken plaats voor 137 nieuwe sociale huurwoningen, waarvan 42 met Vertrouwd Thuis met VPT van Archipel. Twintig procent wordt gereserveerd voor senioren die willen doorstromen, en voor het resterende woningaanbod wordt gekeken of bewoners geselecteerd kunnen worden die een actieve bijdrage willen leveren aan de buurtopbouw. “Dat is misschien wel de toekomst,” zegt Van Happen. “Niet alleen passend wonen organiseren, maar ook actief bouwen aan een gemeenschap waarin bewoners elkaar versterken.”

Een beweging die boven de gemeentegrenzen uitstijgt

De ervaringen uit Nuenen laten zien dat er geen blauwdruk bestaat voor het bouwen aan zorgzame buurten, maar wel een aantal terugkerende principes die in elke gemeente toepasbaar zijn. Succesvolle samenwerking begint bij investeren in wederzijds vertrouwen en het vroegtijdig bespreken van verschillen in taal en verwachtingen. Partners werken het best wanneer ze aansluiten op wat er al leeft in de wijk en activiteiten klein en uitnodigend houden zodat bewoners ze zelf kunnen overnemen.

“De samenwerking in Nuenen laat zien hoe wonen, welzijn en zorg elkaar kunnen versterken wanneer de opgave niet bij één organisatie wordt neergelegd, maar gedeeld wordt. Het vraagt om eerlijkheid, experimenteren, soms ongemak, maar vooral om vertrouwen”, besluit Kluin.

De samenwerking laat zien hoe wonen, welzijn en zorg elkaar versterken

Samen ontwerpen aan de zorg van morgen: terugblik op project En nu wij samen

 archipel in het bijzonder **En nu wij samen**

Ruimte pakken – oefenen in verandering

Ruimte pakken is een spel dat teams in de ouderenzorg helpt om op een laagdrempelige manier het gesprek te voeren over hoe dingen anders kunnen. Met kaarten, opdrachten en reflectiemomenten ontdekken teams waar ruimte zit om de zorg samen met bewoners en naasten vorm te geven.

“Bij Coloriet zagen we bijvoorbeeld hoe een bewoonster, samen met haar zoon, verantwoordelijk werd voor de tuin,” vertelt Fiers. “Eerder lag die verantwoordelijkheid volledig bij het zorgteam. Door *Ruimte pakken* durfden ze dat los te laten. Een kleine verandering, maar met een groot effect: meer eigenaarschap bij bewoners, meer verbinding, en minder druk op het team.”

Volgens Fiers gaat het bij *Ruimte pakken* niet alleen om praktische verbeteringen, maar vooral om een mentale verschuiving. “Het is een oefening in denken en doen. We zijn gewend om binnen kaders en protocollen te werken. Maar soms zit vernieuwing juist in het even loslaten van die regels, en kijken wat er wél kan.”

Doe het samen – samenwerken over grenzen heen

Waar *Ruimte pakken* zich richt op teams binnen de muren van de zorgorganisatie, helpt *Doe het samen* om samenwerking over domeinen heen te versterken. Het instrument bestaat uit een web van zes thema’s, waarmee samenwerkingspartners – van woningcorporatie tot welzijnsorganisatie – het gesprek aangaan over hun verwachtingen, taal en doelen.

Saskia Kluin, kwartiermaker bij Archipel, gebruikt ook komend jaar *Doe het samen* in de gemeente Nuenen, waar Archipel met de gemeente, woningcorporaties, een welzijnspartij en een oudereninitiatief. “Iedere organisatie heeft een eigen taal, eigen belangen en een eigen tempo,” legt ze uit. “Het web helpt om dat bespreekbaar te maken. Je kunt letterlijk aanwijzen: hier begrijpen we elkaar, en hier nog niet. Dat voorkomt misverstanden en brengt het gesprek weer op gang.”

Volgens Kluin is het instrument niet alleen nuttig in de beginfase van samenwerking, maar juist ook onderweg. “Je kunt het steeds opnieuw gebruiken om te checken of we nog op één lijn zitten. Dat is heel waardevol, want samenwerken is nooit af.”

Saskia Kluin (kwartiermaker bij Archipel)

*Iedere organisatie heeft een eigen taal,
eigen belangen en een eigen tempo*

Wij zien dat zorg steeds minder binnen de muren van het verpleeghuis georganiseerd kan worden

Eppie Fokkema (afzwaaiend bestuursvoorzitter van Archipel, links) en **Ronald Schmidt** (vicevoorzitter van ActiZ)

Ontwerpen aan verandering

Voor Ronald Schmidt, vicevoorzitter van ActiZ, laat het *En nu wij samen* zien hoe waardevol het is om ontwerpers te betrekken bij complexe zorgvraagstukken. “We zijn gewend om vanuit problemen te denken – zoals de arbeidsmarktkrapte – maar dat zijn zulke grote thema’s dat je er moedeloos van kunt worden. Ontwerpers kijken anders: ze maken het klein, tastbaar en experimenteel. Dat helpt enorm.”

Schmidt noemt de samenwerking met Dutch Design Foundation en bureaus als Morgenmakers een “frisse wind” in de zorg. “Het zet het hoofd open. En het levert oplossingen op die je kunt aanraken. Niet alles hoeft in KPI’s en deadlines te passen; het mag ook gaan om proberen, leren, soms falen en weer opnieuw beginnen.” Dat speelse element, zegt hij, werkt juist bevrijdend. “Er zit een soort *gamification* in deze veranderstrategie. Mensen vinden het leuk om mee te doen, om te plakken met hartjes of kruisjes. Zelfs wie normaal stil is in een overleg, krijgt zo een stem.”

Archipel als voorloper

Voor Eppie Fokkema (tijdens de presentaties op de Dutch Design Week nog bestuurslid van Archipel), was deelname aan *En nu wij samen* een logische stap in een ontwikkeling die al jaren gaande is. “Wij zien dat zorg steeds minder binnen de muren van het verpleeghuis georganiseerd kan worden. We moeten onderdeel zijn van de wijk, van het dorp. Daar horen nieuwe vormen van samenwerking bij.”

Fokkema merkt dat social design daar een waardevolle rol in speelt. “Designers kunnen iets wat wij in de zorg niet vanzelfsprekend doen: iets nieuws verbeelden. Ze beginnen niet met een plan, maar met nieuwsgierigheid. Ze ontwerpen en experimenteren totdat iets werkt. Dat hebben wij in onze sector ook nodig!”

Voor de oud-bestuurder is het project ook symbolisch. “Toen ik begon bij Archipel, hadden we geen innovatieafdeling. Inmiddels hebben we kwartiermakers, een programmaregisseur en een innovatiebudget. En we werken met social designers. Dat is een beweging waar ik trots op ben.”

Samen leren en verder delen

Na de Dutch Design Week stopt het project niet. ActiZ maakt de ontwikkelde methoden beschikbaar voor alle leden, zodat ook andere zorgorganisaties ermee aan de slag kunnen. Daarnaast wordt het concept Ruimte pakken verder doorontwikkeld met een bredere groep deelnemers. “Het is geen afgerond project,” benadrukt Schmidt. “Het is een beweging. Een olievlek die zich verder verspreidt. Als organisaties dit in hun regio gaan toepassen, en de resultaten delen, dan gaan we pas echt verschil maken.”

Voor Archipel betekent dat vooral: doorgaan. “Samenwerken is niet nieuw,” zegt Kluin, “maar de manier waarop we het nu en straks aanpakken, is dat wel. Het is menselijker, opener, eerlijker. En het laat zien dat zorg niet alleen iets is wat je geeft, maar ook iets wat je samen doet.”

Als organisaties dit in hun regio gaan toepassen, en de resultaten delen, dan gaan we pas echt verschil maken

En nu wij samen

En nu wij samen is een initiatief van ActiZ en Dutch Design Foundation, ontwikkeld door Morgenmakers in samenwerking met Archipel, Coloriet en CuraMare.

